

Vrkljan u Splitu

Odavno je Zlatan Vrkljan prisutan u hrvatskom slikarstvu. Njegova prva samostalna izložba bila je 1978. godine u Galeriji Vladimir Nazor i od tada se brojnim samostalnim ili skupnim izložbama “prošetao“ Hrvatskom, Slovenijom, Francuskom, Italijom, Njemačkom, Rusijom, Egiptom, Čileom i Argentinom, Kanadom, Bosnom i Hercegovinom... Godine 1999. predstavljao je Hrvatsku na 48. Venecijanskom bijenalu. Dobitnik je brojnih nagrada u zemlji i u inozemstvu. O Vrkljanu su pisali mnogi, među njima i najugledniji hrvatski likovni kritičari koji su mnoštvom argumenata i zapažanja, uvijek s velikom naklonošću, analizirali njegovo slikarstvo, ocjenjujući ga kao jednu od središnjih dionica suvremene hrvatske umjetnosti. Već 1988. godine dobio je i monografiju iz pera Josipa Depola, u trenutku obnovljene figuracije i postmodernih tendencija koje su u Vrkljanu imale jednog od glavnih predstavnika. Vrkljan dakle nije ostao dužan niti stručnoj javnosti niti široj publici koja je, također, pokazala razumijevanje za njegov rad, prateći izložbe koje je priređivao u uglednim muzejima i galerijama u Zagrebu (Moderna galerija, Umjetnički paviljon, Muzej za umjetnost i obrt, Gliptoteka HAZU), ali i po perifernim mjestima na obali i u unutrašnjosti.

Usprkos tome, svaka njegova izložba donosi novine i nepoznanice čak i kritičarima koji iz blizine i trajno prate njegov rad. Ima tome nekoliko razloga koje možemo vidjeti i na izložbi koja se u splitskoj Palači Milesi priređuje u ljeto 2021. godine. Autor se ovom prigodom odlučio predstaviti s tri tematske cjeline. Prva je “Cvijeće“, druga “Vrtovi za pjesnike“ a treća “Lepantska bitka“. Riječ je o slikama velikog, ujednačenoga formata koje se nastale u posljednjem razdoblju njegova rada u zagrebačkom atelijeru.

Ciklus slika na kojima Vrkljan slika cvijeće amblematska su djela koja otkrivaju ne samo njegove tematske preokupacije nego istovremeno ukazuju na njegov stvaralački postupak. Na prvoj slici autor tankim crtama razdvaja posude s buketima cvijeća poredane u nizove stvarajući geometrijski kostur koji naznačenom linijom uspostavlja red smekšan svjetlosnim bljeskovima i vibrantnim, mekim potezima. Na drugoj slici istoga niza autor je postupio slobodnije: ukinuo je razdjelne linije te je bijele posude s cvijećem postavio na sivu

podlogu, oslobodio ih čvrstih obrisa pa se čini kao da su njihove krhke forme izrađene od papira. Na trećoj slici posude su bijele, međusobno povezane u gusto prepletenu strukturu, dok je cvijeće naznačeno crvenim i žutim mrljama i točkama. Time je kolorit, iako prigušen postao raznolikiji, sačuvavši nježnost i toplinu. Na četvrtoj slici cvjetni su aranžmani raspoređeni u nizove na srebrno-sivim policama ispred različito obojene pozadine, od tamnomodre do žute, crvene i plave. Na taj način izradio je svojevrsni poliptih koji u sukcesivnim nizovima međusobno povezuje djela iste tematike, na kojima sitnim konstruktivnim i kolorističkim pomacima i preinakama provjerava svoje mogućnosti. Jednom riječju Vrkljan u nizu slika iste tematike slika ono što ne može prikazati na jednoj. Takav postupak opisao je Francis Bacon, i sam poznat kao umjetnik koji se "iscrpljivao" radeći serije slika iste tematike. Bacon kaže: "Ponekad su slike u serijama bolje od pojedinačnih jer, nažalost, nikad nisam bio u stanju naslikati jednu koja će biti zbroj svih ostalih". Takva praksa slikanja nije invencija suvremenih umjetnika. Podsjetimo tek na Tiziana, Caravaggia i Moneta koji su, svaki na svoj način, ponavljali i varirali svoja djela propitujući kreativne mogućnosti i tematske opsesije.

Kod Vrkljana nije riječ o predlošku kojega umnaža, nego o početnoj ideji koju stvaralački razrješuje u različitim kompozicijskim pomacima i kolorističkim varijacijama. Krećući se od monokromije do suptilnih i složenih kolorističkih intervencija, Vrkljan u svom intimističkom i lirikom prožetom slikarstvu, zapravo preispituje ne samo granice vlastitoga slikarstva nego i štafelajne slike. Ali, da ne bismo posve krivo vidjeli, njegova djela oblikovana sitnim mrljama i nakupinama točaka ili gustim, širokim i ujednačenim potezima nisu opterećena tjeskobom i beznađem.

Na isti način nastao je i ciklus slika "Lepant" nazvan po glasovitoj bitci između Osmanlija i združenih katoličkih snaga 7. listopada 1571. godine. Umjesto složene kompozicije s perspektivnim planovima i dramatičnim narativom koji bi otkrili sudbonosno značenje pomorske bitke, Vrkljan niže u redovima mnoštvo brodova koji, primarno, bijelim jedrima sa simbolima križa i polumjeseca, sugeriraju pikturalno bogatstvo toga događaja. Umjesto nemira i drame, Vrkljan nudi kreativnu igru: poput djeteta koji od papira gradi brod, tako i on grupira mnoštvo jedrenjaka na plavoj i modroj podlozi. Slike brodova velikoga formata, s razigranim kromatskim detaljima iskre prigušenim svjetlom u gustišu gestualno svježih i nepredvidivih pojedinosti povezanih jedinstvenim ritmom i vibracijama. Svoju povezanost s motivima brodova pokazao je i na spomenutoj izložbi u Gliptoteci. Tamo je velika kompozicija bila popraćena slikama maloga formata s pojedinačno naslikanim

brodovima koji dodatno tumače ovu temu a Vrkljana, kontinentalca, otkriva kao istraživača mediteranskoga povijesnoga nasljeđa. Oslobođen konvencija, on će zastrašujući pomorski sukob o kojemu je ovisila budućnost Sredozemlja, prikazati kao infantilnu, dječju maštariju u kojoj ratni brodovi, tartane, nave i fregate, postaju papirnate igračke rasute na morskom prostranstvu.

Vrkljan nije samo autoreferencijalan, ne osvrće se i ne propituje samo sebe i svoj prijedeni put, nego se s jednakom upornošću referira i na slikare minulih epoha, u prvom redu na svoje nešto starije suvremenike “zagrebačke slikarske škole“. U dijalogu s, njemu važnim slikarima, Vrkljan im ne odaje tek dužni *hommage*, nego traga za zajedničkim nazivnikom i kreativnim specifičnostima koji ih povezuju i na čijim temeljima raste i njegovo djelo. Takva je bila izložba u Gliptoteci HAZU u Zagrebu 2018. godine na kojoj je kroz brojna djela skicirao i pokazao svoj odnos i viđenje Slave Raškaj, Ljube Ivančića, Gabriela Stupice, Nives Kavurić Kurtović, Lea Juneka, Chaima Soutina, Ferdinanda Kulmera, Ive Šebalja, Ede Murtića...

Na prvi pogled jednostavan i očišćen od prošlosti, on se u svakom djelu osvrće i referira (na nekima se pojavljuje kao nijemi promatrač ili akter zbivanja, zagovornik i kritičar) ne samo na povijesne avangarde nego i na slikare iz daleke prošlosti. Pred očima, kao da vidim dijalog s Velasquezom i Vermeerom koji su u *seicentu* postavili nove temelje budućem evropskom slikarstvu. Igrajući se svjetlom i bojom, ti su slikari doveli ideju mimetičnoga slikarstva do krajnjih konzekvenci kojih je Vrkljan duboko svjestan kada u svojim slikama cjelinom zamisli ili suptilnim intervencijama pokazuje privrženost tradiciji. U krajnjem slučaju, njegovi nizovi slika mogu se usporediti s poliptisima iz daleke prošlosti na kojima su majstori varirali jednu temu u mnoštvu nijansi. Ono što nije riješio na jednoj slici, Vrkljan nastavlja na drugoj ili trećoj, šireći i dopunjavajući vlastiti prostor kreativne slobode.

Vrkljan uslojava sliku, nanosi pigment preko pigmenta, intervenira, dopunja i mijenja već “završeno“ djelo, i tako stvara složene strukture u čije se dubine utapaju izabrani motivi. Na ovoj izložbi to su cvijeće i brodovi, na drugima portreti ili sitni organski oblici, koji kao žive iskre, poput elementarnih čestica, pigmentnih naslaga, izranjaju na bijelim, sivim ili tamnim plohama, poprimajući reljefnu slojevitost. Bjelina je najčešće ishodište njegove podloge, ali ne smiju se zanemariti varijacije na temu okera, plavog, zelenog, crveno-smeđeg. Svakodnevnim propitivanjem površinskih slojeva slike i njezina kolorita, Vrkljan iznosi svoja emocionalna i mentalna stanja, koja ga u tom traganju za izrazom i bojom, otkrivaju kao intelektualnu zrelu osobu upućenu u književnost, film i filozofsku misao modernoga doba, u

prvom redu u egzistencijalizam viđen očima Alberta Camusa. Njegove vibrantne, gusto oslikane plohe, organski skladne i cjelovite, sintetiziraju različita likovna i povijesna iskustva. U stalnom propitivanju i nizanju, u “variranju istoga“, Vrkljan ne otkriva samo neiscrpnu i nepredvidivu kreativnu energiju nego i pristajanje uz ideju da se ljudska sudbina ostvaruje upravo u stalnom traganju i propitivanju, otvarajući takvim postupcima put prema stvaralačkoj i osobnoj slobodi.

Jednom, u skoroj budućnosti, kada autor priredi kritičnu retrospektivu suočit ćemo se s opusom koji je prošao brojne faze, mijene i mutacije, ali će upućeni promatrač moći uočiti da su sva njegova djela povezana zajedničkom niti koja Vrkljana predstavlja kao slikara na čijim se lirski intoniranim sintezama. prožima figurativno i apstraktno, tradicijsko i suvremeno, spontano i kontrolirano.

Split, 13. lipnja 2021.

Radoslav Tomić